

fungování univerzit a snad také s plány na obnovu střeoevropské identity počátkem devadesátých let. Jakmile se ukázalo, že si národní státy zachovají svůj primát a že náklady spojené s fungováním univerzity ve více městech převažují nad zisky, prosadil se model CEU usídlené výlučně v Budapešti. Podobně jako zanikla pražská kolej, neuspěl ani pozdější projekt koleje ve Varšavě. Osoba Sorose znamenala, že v Maďarsku přijali zdejší akademikové univerzitu za svou, zatímco v Česku zůstala vnímána jako cizí instituce. Bylo by jistě zajímavé srovnat osud pražské CEU s osudem CERGE, které se stalo příkladem neúspěšnějšího mezinárodního pracoviště vychovávajícího postgraduální studenty v ekonomických vědách se sídlem v Praze a které bylo od počátku patrně lépe ukotveno ve zdejších akademických a politických kruzích.

Určitým problémem je podle mého soudu fakt, že publikaci na stejné téma a podobné kvality vydala autorka už v roce 2013 v rámci poměrně málo prestižní řady nadace Hlávkova ústavu. Je třeba přivítat, že se díky Sociologickému nakladatelství (SLON) příběh o pražské CEU dostane i dále než do několika knihoven, na druhou stranu autorka nutně používala rozhovory a dokumenty použité již při práci na původní knize. Na některých místech převzala z původní knihy celé věty nebo je jen přeformulovala. Pokud píše druhou knihu na stejné téma, je to pochopitelné, jen měla sebe sama důsledněji citovat. Ačkoli je nutno zdůraznit, že jednotlivá témata kapitol i koncepty se většinou odlišují, je předkládaná práce do značné míry recyklací předchozího výzkumu. Čtenář obeznámený s autorčinou první knihou měl proto někdy pocit, že čte podobné věci podruhé. Celkově je však vítaným příspěvkem k nedávným dějinám postkomunistických společenských věd.

Stanislav Holubec

Blanka Říchová a kol.: *Analýza politiky a političtí aktéři. Možnosti a limity aplikace teorií v příkladech*
Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2015, 251 s.

„Věříme, že nabídnuté případové studie i souhrnné závěry budou inspirací akademické obci k dalším posunům stavu poznání politiky a k rozvoji přístupů k její analýze.“ (s. 217) Týmto slovy s nami lúčí tím autorov a autoriek, ktorí sa práve v tejto publikácii snažia prispieť k identifikácii niektorých problematických aspektov analýzy politík, rôznorodosti relevantných politických aktérov na jednotlivých úrovniach politického procesu a k diskusii o možnostiach aplikácie niektorých teoretických východísk. Publikácia je venovaná aplikácii vybraných teoretických konceptov a modelov využívaných v súčasných politických vedách v kontexte Českej republiky, pozitívnym a problematickým aspektom ich výberu, operacionalizácie, samotnej aplikácie a spätnej revízie. K diskusii o možnostiach konkrétnych teoretických východísk prispievajú autori a autorka prostredníctvom štyroch kvalitatívnych prípadových štúdií, ktorých spoločným menovateľom sú politickí aktéri, ich záujmy či role, pričom predkladané štúdie sú organizované tak, aby zachytili rôzne úrovne vládnutia, od nadnárodnej, cez národnú, regionálnu, až po komunálnu. Kniha má jasne a zmysluplne stanovenú štruktúru, je prehľadná a prostredníctvom všetkých kapitol sa autorom darí poukázať na komplexnosť politických procesov. Čitateľa a čitateľky tak môžu reflektovať záujmy, kompetencie a vôbec role či vstup jednotlivých aktérov do arény legislatívnych, rozhodovacích a implementačných procesov.

V prvej časti predstavujú najčastejšie analyzované témy, a to témy politických aktérov, politických sietí, politického procesu a tzv. *agenda setting*. Autori správne podotýkajú, že po tom, ako sa štúdium *politics* či *politics* zameriavalo primárne na

význam politických strán ako tých, ktoré sú kľúčovými aktérmi, dochádza v súčasnom výskume k rozšíreniu záberu aj na aktérov, napríklad na záujmové skupiny alebo aj na tých, ktorí sú na strane implementácie politických výstupov. V tejto prehľadovej kapitole nájdeme balík existujúcich prístupov, príkladov zo zahraničia napríklad o fungovaní politických systémov alebo prehľad vývoja analýzy politik či politického procesu. V úvodnej kapitole sa autori a autorky venujú textom najmä Deutscha, Hogwooda a Gunna, Fialu a Schuberta. Ich príspevky spracovávajú zmysluplne, k prehľadu, ktorý tvorili sú vhodne zvolení. Táto úvodná prehľadová kapitola by si ale zaslúžila rozšírenie o ďalších autorov, ktorí sa týmito témami venujú (viď napríklad T. A. Birkland. *An Introduction to the Policy Process*. Armonk: M.E. Sharpe 2010; F. Fischer, G. J. Miller, M. S. Sidney (eds.). *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Method*. New York: Taylor and Francis 2007; M. Howlett, M. Ramesh. *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystem*. Toronto: Oxford University Press 1995; alebo J. W. Kingdon. *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. New York: Longman Press 1994).

Za touto kapitolou nasleduje séria prípadových štúdií, ktorá začína analýzou procesu rozhodovania o umiestnení Európskeho úradu pre dohľad nad globálnymi navigačnými družicovými systémami (GNDS). Štúdia pracuje s hypotézou, že v rozhodovaní mali rozhodujúce slovo nepolitickí aktéri, profesionáli pôsobiaci v téme GNDS a nie inštitucionálni politickí aktéri, pričom vychádza predovšetkým z analýzy primárnych textov a dokumentov (formálnych aj neformálnych) a zúčastneného pozorovania v časti implementácie. Kapitola veľmi podrobne predstavuje priebeh zapracovávaní agendy do politického procesu, jej vyjednávania a schvaľovania. Popis je významným z pohľadu predstavenia rôznych aktérov, ktorí zohrávajú úlohu v politickom procese na (nad)národnej

úrovni. Prípadová štúdia vychádza z teórie jednania, ktorá zdôrazňuje význam aktérov a nie čisto iba štrukturálne hľadisko, pričom pracuje s tézou, že dôležitejšie ako formálne postavenie aktérov môžu byť práve neformálne vzťahy. Na to, že sa k tejto kapitole tvorcovia vracajú vo viacerých momentoch, a to aj v druhej prípadovej štúdii úlohu venovanej ne-politickým aktérom v procese formulovania novely zákona o pozemných komunikáciách, toto teoretické východisko nijako detailnejšie vysvetlené nie je. Rovnako nie je ani jasne a podrobne vysvetlené, prečo je aplikovaná zrovna teória jednania (aktérov).

Kapitola číslo štyri sa rovnako ako predošlé štúdie zameriava na identifikáciu aktérov, analýzu ich záujmov, významov a kompetencií v politických procesoch. Dná kapitola pracuje s konceptom *multilevel governance*, teda viacúrovňového vládnutia, v rámci ktorého ďalej autori a autorka operujú s pojmami a konceptami decentralizácie, fiškálneho federalizmu či teóriou *veto players*. Tie môžu byť v kontexte analýzy komunálnej úrovne politických procesov, regionálnej politiky, vrátane politického rozhodovania dôležitými a užitočnými. Poslúžiť môžu najmä vďaka ich záberu, ktorými sú horizontálna ako aj vertikálna rovina verejného sektoru. Spomínaný koncept a prístup fiškálneho federalizmu je rozobraný ako analytický nástroj celkom detailne, je predstavená jeho podstata, výhody či nevýhody jeho aplikácie, ako aj súvislosti s politickými aktérmi, záujmami a kompetenciami. Autori tiež venujú dôležitú pozornosť úlohe a významu administratívy, a to aj v procese tvorby a implementácie politik. Argumentujú, že pri analýze regionálnej úrovne nestačí jeden prístup či teoretický rámec, naopak, vzťah jednotlivých politických úrovní je možné hodnotiť iba pri kombinácii prístupov (s. 165). Prípadová štúdia vymedzuje a definuje politických aktérov, ktorí sú pre regionálnu, resp. krajskú politickú úroveň dôležití. Autori tiež identifikujú kompetencie,

ktoré jednotliví aktéri majú a na základe ktorých je možné pripísať im význam. Jej súčasťou je aj historický prehľad udalostí, ktoré sprevádzali proces ustanovovania krajov ako samostatných jednotiek územnej samosprávy v kontexte Českej republiky. Tieto informácie sú hodnotnou ilustráciou toho, ako sa regionálna a komunálna politika ustanovili v jednej z krajín strednej Európy, dopĺňajúc tak literatúru, ktorá zachytáva formovanie komunálnej politiky v iných európskych či svetových krajinách. Prehľad, v kontexte témy celej štúdie, pochopiteľne zahŕňa aktérov, ktorí v jednotlivých fázach vstupovali do spomínaného procesu.

Na túto kapitolu nadväzuje posledná kapitola štúdie, ktorá bližšie popisuje analýzu tvorby politík a role politických aktérov na úrovni práve komunálnej politiky, konkrétne na úrovni obcí. Autori tu predstavujú špecifiká komunálnej politiky, pričom poukazujú na hlavné rozdiely vo faktorech, ktoré majú na rôznych úrovniach politiky, napríklad v porovnaní s tou národnou, významný dopad na rozhodovanie a *policy-making*. V kapitole pri analýze vychádzajú z Balíkovej teórie koalícií, ktorá je v tomto prípade aplikovaná na komunálnu politiku či z Bubeníčkovskej typológie modelov lokálnej demokracie. Aplikovaním vybraných teórií boli autori a autorka schopní identifikovať, v čom môžu byť tieto prístupy v analýze komunálnej politiky prínosom, a naopak, čomu sa pri ich aplikácii vyvarovať, prípadne kde sú v tomto kontexte ich slabiny. Pozitíva a riziká spojené s aplikáciou teórie koalícií sú podrobnejšie ilustrované na špecifických prípadoch politických systémov obce Nákří a mestskej časti Praha 10.

Autori a autorka už na začiatku publikácie jasne vymedzujú, čo knihou sprostredkovať chceli a čo nie. Napríklad, cieľom knihy podľa autorov nie je prispieť k prehĺbeniu poznatkov o politologických teóriách, výskumných nástrojov v politicko-vedeckom výskume, dokonca ani pre-

hĺbiť znalosti v oblasti verejných politík (s. 10). Štúdiami chcú prispieť skôr k diskusii o limitoch spojených k využitím teoretických východísk pre skúmanie konkrétnych prípadov a o ich prekonávaní. Jasne tiež definujú, že cieľovou skupinou sú primárne študenti a študentky magisterského či doktorandského štúdia. Tento cieľ, orientácia na študenta ako začínajúceho vedca, je dobre naplnený, študenti a študentky získajú prehľad o komplexnosti politických procesov, niektorých analytických nástrojoch, či o tom, na čo treba dať pozor pri ich aplikácii. Ak je teda cieľovou skupinou naozaj študent, môže prvá kapitola slúžiť ako vhodný náhľad do prístupov a aspektov analýzy politiky. Napriek tomu, že sa autori a autorka opakovane vzťahujú k politológii a študentom tohto odboru, štúdia by však mohla byť vhodným študijným materiálom aj pre študentov iných, najmä spoločenskovedných odborov.

Lenka Kissová

Karl-Siebert Rehberg, Franziska Kunz, Tino Schlinzig (eds.):
PEGIDA. Rechtspopulismus zwischen Fremdenangst und »Wende« - Enttäuschung? Analysen im Überblick
Bielefeld, Transcript 2017, 377 s.

Pegida, tedy „Patriotští Evropané proti islamizaci naší vlasti“, se jako uskupení spontánně ustanovilo před více než třemi lety, konkrétně 20. října 2014. Vzniklo v Drážďanech, paradoxně ve městě s jednou z největších životních úrovní v rámci tzv. nových spolkových zemí. Jeho členové chtěli a dodnes chtějí pravidelnými pondělními večerními „procházkami“, které jsou ve skutečnosti spíše demonstracemi, dokonce demonstracemi, které díky svému počtu již Německo dlouhou dobu nepamatuje, protestovat proti otevírání se německé společnosti jiným kulturám. Ostatně Pegida je dodnes uskupením, které poněkud polari-